

कोरोना महामारीको सन्दर्भमा
न्यायिक समिति सञ्चालनको लागि
अभ्यासकर्ता दिग्दर्शन

२०७७
काठमाडौं, नेपाल

प्रकाशक : संस्थागत सुधारमार्फत न्यायमा पहुँच अभिवृद्धि परियोजना
काठमाडौं, नेपाल

सर्वाधिकार © : संस्थागत सुधारमार्फत न्यायमा पहुँच अभिवृद्धि परियोजना

यस पुस्तकमा प्रयुक्त सामग्रीहरू बौद्धिक तथा शैक्षिक प्रयोजनको लागि साभार *संस्थागत सुधारमार्फत न्यायमा पहुँच अभिवृद्धि परियोजना* उल्लेख गरी प्रयोग गर्न सकिनेछ । परियोजना यस्तो प्रकाशनको एकप्रति जानकारीका लागि उपलब्ध हुने अपेक्षा राख्दछ ।

आवरण तथा सज्जा: कृष्ण सुवेदी

पाइने स्थान: संस्थागत सुधारमार्फत न्यायमा पहुँच अभिवृद्धि परियोजना
बबरमहल, काठमाडौं
फोन: +९७७-०१-४२३८३२३, ४२३८३०९
Email: info@a2jnepal.org

मन्तव्य

नेपालको संविधानले स्थानीय तहमा विवाद निरूपण गर्न गाउँपालिकामा उपाध्यक्ष र नगरपालिकामा उपप्रमुखको संयोजकत्वमा न्यायिक समिति रहने व्यवस्था गरेको छ । न्यायिक समितिले आफूसमक्ष आएका विवादहरू समाधान गर्दा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४; अन्य प्रचलित कानून र सम्बन्धित स्थानीय तहले पारित गरेको कार्यविधिबमोजिम गर्नु पर्दछ । विवादहरूको छिटो र सहज तरिकाले स्थानीय स्तरमै समाधान गरी न्यायमा पहुँच अभिवृद्धि गर्न न्यायिक समितिले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेरहेको छ ।

विश्वभर महामारीको रूप लिएको कोरोना भाइरस संक्रमणको रोकथाम र नियन्त्रणको लागि जारी गरिएको बन्दाबन्दी तथा निषेधाज्ञाको विषम परिस्थितिमा पनि न्यायिक समितिको सेवालाई व्यवस्थित र प्रभावकारी ढङ्गले निरन्तरता दिन, महिला, ज्येष्ठ नागरिक तथा सिमान्तकृत समुदायका व्यक्तिहरूको न्यायमा पहुँच अभिवृद्धि गर्न सहज र एकरूपता कायम होस् भन्ने उद्देश्यले राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास र अनुभवका आधारमा यो दिग्दर्शन तयार गरिएको छ । यस विषम परिस्थितिमा न्यायिक समितिले आफ्नो सेवाको निरन्तरता, सेवाग्राहीहरूको सुरक्षा, स्वास्थ्य, न्याय निरूपणका वैकल्पिक तौर तरिकालगायत बिषयहरू यस दिग्दर्शनभित्र समावेश गरिएको छ । यस दिग्दर्शनले अहिलेको प्रतिकूल परिस्थितिमा पनि न्यायिक समितिको कार्य सम्पादनलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न सघाउ पुऱ्याउने छ भन्ने आशा तथा विश्वास लिएको छु ।

अन्त्यमा यो अभ्यास दिग्दर्शन तयार गर्नुहुने विज्ञ अधिवक्ता इन्दु तुलाधारलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । त्यसैगरी दिग्दर्शनको अवधारणा विकास गर्ने र यसको तयारीका क्रममा पृष्ठपोषण तथा सुभाव दिई दिग्दर्शनलाई अन्तिम रूप दिन महत्वपूर्ण योगदान दिनुहुने युएनडिपी नेपालका श्री टेक टमटा तथा संस्थागत सुधारमार्फत् न्यायमा पहुँच परियोजनाका श्री बसन्त अधिकारी, श्री गोपी पराजुली र श्री प्रेमबहादुर थापालगायत परियोजनाका सम्पूर्ण कर्मचारीहरू हार्दिक धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ ।

फणीन्द्र गौतम

राष्ट्रिय परियोजना निर्देशक

संस्थागत सुधारमार्फत न्यायमा पहुँच अभिवृद्धि परियोजना

२०७७ भाद्र ।

विषय सूची

पृष्ठ

मन्तव्य	iii
१. पृष्ठभूमि.....	१
२. कोरोना महामारी र पीडितको न्यायमा पहुँचसम्बन्धी चुनौतीहरू	३
३. महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, दलित तथा अन्य सीमान्तकृत वर्गको न्यायमा पहुँच सुनिश्चित गर्न न्यायिक समिति तथा स्थानीय तहको अधिकार	४
४. बन्दाबन्दी र त्यसपछिको अवस्थामा न्यायिक समितिको कार्य सञ्चालन गर्ने सम्बन्धी अभ्यासकर्ता दिग्दर्शन.....	६
४.१ न्यायिक समिति सेवा प्रवाहको निरन्तरताका लागि पूर्वतयारी.....	६
४.२ न्यायिक समिति सेवाको निरन्तरतासम्बन्धी सूचना प्रवाह.....	९
४.३ सेवा सञ्चालन	९
४.४ पीडित तथा घटना व्यवस्थापन गर्ने व्यक्तिको सुरक्षा.....	११
५. स्वास्थ्य र सुरक्षासम्बन्धी सुविधा.....	१३
६. लैङ्गिक हिंसाविरुद्ध सञ्चार.....	१४
७. समन्वय तथा सहकार्य.....	१४
८. कोरोना महामारीलाई सम्बोधन गर्न स्थापित क्वारेन्टाइन तथा राहत वितरणसम्बन्धी कार्यहरूको अनुगमन समितिको लागि रुजु सूची	१५
अनुसूची १: क्वारेन्टाइन अनुगमन रुजु सूची	१७
अनुसूची २: राहत वितरणसम्बन्धी कार्यहरूको अनुगमन रुजु सूची	२३
सन्दर्भ सामग्री	२६

१. पृष्ठभूमि

वि.सं २०७६ साल मंसिर १ गते चीनको हुबेई प्रान्तको वुहान शहरमा देखापरेको नयाँ कोरोना भाइरस (कोभिड-१९) को प्रकोप छोटो अवधिमा महामारीको रूपमा फैलिएर हाल विश्वव्यापी भयावह बनेको छ । यस रोगको कारणले उत्पन्न हुनसक्ने मानवीय स्वास्थ्य सङ्कटको मूल्याङ्कन गर्दै विश्व स्वास्थ्य सङ्गठन (WHO) ले कोभिड-१९ लाई विश्वव्यापी महामारी (Pandemic) घोषणा गरिसकेको छ । यस महामारीबाट उत्पन्न हुनसक्ने जटिल स्वास्थ्यसम्बन्धी समस्याहरूसँगै मृत्यु हुनेको सङ्ख्या पनि प्रत्येक दिन बढिरहेको छ ।

यस महामारीको कारणबाट विश्वभर आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक तथा मनोवैज्ञानिक क्षेत्रहरूमा समेत गम्भीर असर परिरहेको छ । खासगरी बजार, उद्योग तथा औपचारिक व्यापार/व्यवसाय, घुमफिर र पर्यटन ठप्प भएको छ भने विकास निर्माणका कार्यहरू सबै एकैसाथ प्रभावित भएका छन् । यसका अतिरिक्त कोभिड-१९ को कारणले लागू गरेको बन्दाबन्दी (Lockdown) को अवस्थाले विश्वभरी नै महिलाविरुद्ध हुने लैङ्गिक हिंसा र दुर्व्यवहारका घटनामा बृद्धि भइरहेको छ । हाल महिला हिंसा र दुर्व्यवहार एक प्रमुख समस्याको रूपमा देखापरेको छ ।

नेपालमा पनि बन्दाबन्दीको समयमा महिला, किशोरी, बालबालिका, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यक, अपाङ्गता भएका महिलाहरू लैङ्गिक हिंसाको उच्च जोखिममा छन् । कोभिड-१९ को सम्भावित सङ्क्रमण रोक्नका लागि सरकारले गरेको बन्दाबन्दीले आम सर्वसाधारण नागरिकको न्यायमा पहुँचको विषय पनि एक प्रमुख समस्याको रूपमा रहेको छ ।

कोभिड-१९ का कारणले उत्पन्न विषम परिस्थितिको सम्बोधनका लागि २०७७ जेष्ठ २७ गतेसम्म सर्वोच्च अदालतले २२ वटा रिट निवेदनउपर आदेश जारी गरेको छ । सर्वोच्चले आफ्ना आदेशहरूद्वारा कोरोना भाइरसका कारण महिला, बालबालिका, दैनिक ज्यालादारीमा काम गर्ने श्रमिक, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू धेरै प्रभावित भएकोले उनीहरूका विशेष आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न नेपाल सरकारका विभिन्न निकायहरूलाई निर्देशनसमेत दिएको छ । यी आदेशहरूमा

महामारीबाट विशेष सुरक्षा गर्नुपर्ने महिला र विशेषतः सुत्केरी, गर्भवती वा काखे बालबच्चा भएका महिला, बृद्धबृद्धा तथा अस्वस्थ अवस्थामा रहेका व्यक्तिहरूलाई क्वारेन्टाइन वा आइसोलेसनमा सुरक्षासाथ अलग राखी विशेष हेरचाहको व्यवस्था गर्न र बन्दाबन्दीको कारण देखाइ घरेलु हिंसाबिरुद्धको उजुरी, अनुसन्धान र कारबाही आदि नरोक्न आदेश जारी गरेको छ । यसका अतिरिक्त गर्भवती महिलाहरूको समय-समयमा गरिनुपर्ने स्वास्थ्य परीक्षण तथा नवजात शिशु तथा बालबालिकाहरूले लिनुपर्ने खोप सेवा व्यवस्थित गर्न, कोरोना संक्रमित व्यक्ति तथा परिवारको गोपनीयता सुनिश्चित गर्न समेत निर्देशन दिइएको छ ।

नेपाल प्रहरीको अभिलेखअनुसार बन्दाबन्दी शुरु (२०७६ चैत्र ११) भएदेखि २०७७ जेष्ठ मसान्तसम्म लैङ्गिक हिंसाका १,९४६ उजुरीहरू दर्ता भएका छन् (विस्तृत विवरण तालिका न. १ मा दिइएको छ) ।

महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, घरेलु हिंसा, लैङ्गिक हिंसा, छुवाछुत तथा जातीय आधारमा हुने भेदभाव, दुर्व्यवहार र असमानता जस्ता संरचनागत हिंसाहरू सम्बोधन गर्न न्यायिक समिति, जनप्रतिनिधि तथा वडा अध्यक्षलाई विभिन्न कानुनले जिम्मेवारी दिएको पाइन्छ । यसकारण, महिला तथा पछाडि पारिएका र परेका सीमान्तकृत समुदायको न्यायमा पहुँच सुनिश्चित गर्नु, आधारभूत सेवाहरूमा पहुँच बढाउनु र सेवा प्रणालीलाई व्यवस्थित गरि निर्वाध रूपमा उपलब्ध गराउनु स्थानीय तह, विशेषतः न्यायिक समितिको अहम् जिम्मेवारी हुन्छ । यसका अतिरिक्त स्थानीय तहबाट राहत वितरण, क्वारेन्टाइन एवम् आइसोलेसन केन्द्रहरूको व्यवस्थापन, परीक्षण सामग्री तथा अन्य सुरक्षाका उपायहरूको उपलब्धता आदि सम्बन्धमा अनुगमन गर्नका लागि रजु सूचीसमेत तयार गरिएको छ ।

तालिका नं. १		
क्र.सं.	हिंसाको प्रकार	जम्मा
१	जबरजस्ती करणी (ज.क.)	३७३
२	जबरजस्ती करणी उद्योग	१०१
३	बहुविवाह	३४
४	बालविवाह	९
५	बोक्सीको आरोप	८
६	अवैध गर्भपतन	५
७	जातीय छुवाछुत र भेदभाव	५
८	बालयौन दुराचार	४६
९	अप्राकृतिक मैथुन	७
१०	आत्महत्या	७११
११	ज.क. गरी कर्तव्यज्यान	१
कुल जम्मा		१९४६

२. कोरोना महामारी र पीडितको न्यायमा पहुँचसम्बन्धी चुनौतीहरू

सामान्य अवस्थामासमेत महिला तथा सीमान्तकृत समुदायको न्यायमा पर्याप्त पहुँच नहुने गरेको परिप्रेक्ष्यमा बन्दाबन्दीका कारण कानुनी उपचार भन्ने असहज भएको छ । जसले गर्दा लैङ्गिक तथा घरेलु हिंसाबाट पीडित महिलाहरूको न्यायमा पहुँच थप चुनौतीपूर्ण बनेको छ । महिलालाई न्यायमा पहुँच सुनिश्चित गर्ने अवधारणाअनुसार न्यायपालिकामार्फत् लैङ्गिक उत्तरदायीपूर्ण ढङ्गले कसरी सुरक्षित, प्रभावकारी, सहज र सरल रूपमा न्याय उपलब्ध गराउने भन्ने विषयमा चुनौती थपिदिएको छ । त्यस्ता चुनौतीहरू मध्ये केही प्रमुख चुनौतीहरू निम्नबमोजिम रहेका छन्:

- लैङ्गिक हिंसासम्बन्धी मुद्दाहरूको सुनुवाइलाई प्राथमिकता सूचीमा नराखिनु,
- न्यायमा पहुँचलाई अति आवश्यक सेवाभिन्न नराखिनु,
- विवाद समाधानका वैकल्पिक उपायहरूको व्यवस्था नगरिनु,
- न्यायिक समितिमा प्रविधि, ज्ञान तथा सीपको अभाव,
- कानुनमा व्यवस्था भएअनुसारका न्यायमा पहुँच अभिवृद्धि गर्ने कोषहरू स्थापना नहुनु,
- न्याय सम्पादनसँग सम्बन्धित निकायहरू पर्याप्त र प्रभावकारी नहुनु,
- हानीकारक सामाजिक मूल्य र मान्यताको निरन्तरता,
- सार्वजनिक यातायात बन्द हुनु,
- प्रविधिमा महिला तथा सिमान्तकृत समुदायको पहुँचको कमी आदि ।

३. महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, दलित तथा अन्य सीमान्तकृत वर्गको न्यायमा पहुँच सुनिश्चित गर्न न्यायिक समिति तथा स्थानीय तहको अधिकार

विभिन्न ऐनहरूले न्यायिक समिति तथा स्थानीय तहलाई घरेलु हिंसा, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, दलित तथा अन्य सीमान्तकृत वर्गको विवाद हेर्ने अधिकार प्रदान गरेको छ ।

<p>स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४</p>	<p>यस ऐनले महिलाविरुद्धको हिंसासम्बन्धी विवाद हेर्न न्यायिक समितिलाई सीमित अधिकारमात्र दिएको देखिन्छ । मूलतः पति-पत्नीबीच खान लाउन नदिएको र छोरा छोरीको शिक्षासम्बन्धी अधिकार हनन् गरेको विवादमा स्थानीय तहको न्यायिक समितिमा उजुरी गर्न सकिन्छ । सम्बन्ध विच्छेदसँग सम्बन्धित विवादमा पनि मेलमिलापको माध्यमबाट विवादको समाधान गर्न यस समितिमा निवेदन दर्ता गर्न सकिन्छ । न्यायिक समितिले सम्बन्ध विच्छेद हुनेगरी मेलमिलाप गराउन सक्दैन ।</p>
	<p>अन्तरिम संरक्षणको आदेश: न्यायिक समितिले पति-पत्नीबीचको विवाद वा ज्येष्ठ नागरिकको संरक्षणसम्बन्धी विवादमा पीडित, निजको नाबालक सन्तान वा निजसँग आश्रित अन्य कुनै व्यक्तिको हितका लागि निम्नबमोजिम अन्तरिम संरक्षणात्मक आदेशसमेत दिनसक्ने व्यवस्था गरेको छ (स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, दफा ४९ को उपदफा ८) ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • पीडितलाई निज बसिआएको घरमा बसोबास गर्न दिन, खान लाउन दिन, कुटपिट नगर्न तथा शिष्ट र सभ्य व्यवहार गर्न, • पीडितलाई शारीरिक वा मानसिक चोट पुगेको भएमा उपचार गराउन, • पीडितलाई अलग रूपमा बसोबासको प्रबन्ध गर्नुपर्ने देखिएमा सोको व्यवस्था गर्न । त्यसरी अलग बस्दा निजको भरण-पोषणको लागि उचित व्यवस्था गर्न, • पीडितलाई गालीगलौज गर्ने, धम्की दिने वा असभ्य व्यवहार गर्ने कार्य नगर्न नगराउन, पीडितको हित र सुरक्षाको लागि अन्य आवश्यक र उपयुक्त व्यवस्था गर्न वा गराउन ।
<p>घरेलु हिंसा (कसूर तथा सजाय) ऐन, २०६३</p>	<p>घरेलु हिंसा भएको, भइरहेको वा हुन लागेको सम्बन्धमा न्यायिक समितिमा उजुरी गर्न सकिन्छ । तर घरेलु सम्बन्ध भित्रकाले नै अङ्गभङ्ग गरेको, तेजाब वा यस्तै प्रकारका अन्य पदार्थ छयापी वा सो पदार्थले पोली, डामी, दली वा घसी शरीरमा पीडा पुऱ्याएको, शरीरको कुनै अङ्ग कुरूप पारिदिने गरि भएको शारीरिक यातना, यौनजन्य यातनासम्बन्धी घटनाहरू आएमा न्यायिक समितिले उजुरी दर्ता नगरी यस्ता उजुरीहरू नजिकको प्रहरी कार्यालयमा पठाउने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।</p>

<p>ज्येष्ठ नागरिक ऐन, २०६३</p>	<p>ज्येष्ठ नागरिकको पालनपोषण तथा हेरचाह नगरेको सम्बन्धमा उठेको विवाद न्यायिक समितिले हेर्न सक्दछ । तर ज्येष्ठ नागरिकको पालनपोषण तथा हेरचाह गर्नुपर्ने कर्तव्य भएको परिवारको सदस्य, नातेदार वा हकवालाले निजलाई आफूसँगै राखी पालनपोषण तथा हेरचाह नगरेमा वा गर्ने व्यवस्था नगरेमा त्यस्तो ज्येष्ठ नागरिकले पालनपोषण तथा हेरचाहको लागि सम्बन्धित गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको वडा अध्यक्षसमक्ष उजुरी दिनसक्ने व्यवस्था ज्येष्ठ नागरिक ऐन, २०६३ ले गरेको छ । ज्येष्ठ नागरिकको ईच्छाविपरीत निजलाई परिवारबाट अलग राख्ने वा अलग बस्न बाध्य गराएको अवस्थामा पनि सम्बन्धित पालिका तथा वडा कार्यालयमा उजुरी दिन सकिन्छ ।</p>
<p>बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५</p>	<p>बालबालिकाको अधिकार सुनिश्चित गर्न न्यायिक समितिले बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०७५ अनुसार स्थानीय बालअधिकार समितिसँग मिलेर काम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । बालबालिकाप्रतिको दायित्व पूरा नगरेमा वा अधिकार उल्लङ्घन भएमा वा कसैले उल्लङ्घन गरेमा सो अधिकारको प्रचलन वा दायित्व पूरा गराउन सम्बन्धित बालबालिका वा सरोकारवालाले बालबालिका रहे/बसेको स्थानीय तहको न्यायिक समितिमा निवेदन दिन सक्नेछ ।</p>
<p>जातीय भेदभाव तथा छुवाछुत (कसूर र सजाय) ऐन, २०६८</p>	<p>यस ऐनले जातीय विभेद वा छुवाछुत भनी तोकेको कसूरमा प्रहरीमा उजुरी गर्न सक्ने व्यवस्था गरेको छ । तर, उक्त कसूरसम्बन्धी घटनाको उजुरी प्रहरीले दर्ता नगरेमा वा प्रचलित कानूनबमोजिम आवश्यक कारवाही नगरेमा, सो सम्बन्धमा सम्बन्धित व्यक्तिले राष्ट्रिय दलित आयोग वा स्थानीय तहमा उजुरी गर्न सक्ने व्यवस्था छ । यसरी स्थानीय तहमा उजुरी पर्न आएका बखत स्थानीय तहले उजुरी दर्ता सम्बन्धमा के भएको हो भुझी आवश्यक कारवाहीको लागि सम्बन्धित प्रहरी कार्यालयमा लेखी पठाउनुपर्ने व्यवस्था छ ।</p>
<p>कमैया श्रम (निषेध गर्ने) सम्बन्धी ऐन, २०५८</p>	<p>यस ऐनमा तोकिएको मुक्त कमैयाको हकअधिकार हनन् गरेको अवस्थामा सोसम्बन्धी स्थानीय तहका पदाधिकारीले आफूसँग भएसम्म प्रमाण राखी मुद्दा हेर्ने अधिकारीको रूपमा तोकिएको सम्बन्धित प्रमुख जिल्ला अधिकारीसमक्ष उजुरी गर्नसक्ने व्यवस्था गरेको छ । यसमा न्यायिक समितिको अधिकार नतोकिएको भएपनि स्थानीय तहको न्यायसँग सम्बन्धित विषयमा विवाद हेर्ने जिम्मेवारी पाएका न्यायिक समितिका संयोजक र सदस्यहरूले मुक्त कमैयाको न्यायको पहुँच सुनिश्चित गर्न पहल गर्न सक्दछन् ।</p>

४. बन्दाबन्दी र त्यसपछिको अवस्थामा न्यायिक समितिको कार्य सञ्चालन गर्नेसम्बन्धी अभ्यासकर्ता दिग्दर्शन

अभ्यासकर्ता दिग्दर्शनको उद्देश्य: प्रचलित कानूनले स्थानीय तहका न्यायिक समितिलाई प्रदान गरेको काम, कर्तव्य र अधिकारको आधारमा आफ्नो क्षेत्राधिकारअन्तर्गत हिंसा पीडित महिला, किशोरी, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यक समुदायका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक तथा सीमान्तकृत वर्गको न्यायमा पहुँच र न्याय सुनिश्चित गर्ने कार्यलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी रूपमा सम्पन्न गर्न तथा न्यायिक समितिको कार्यमा एकरूपता कायम गर्ने उद्देश्यले यो अभ्यासकर्ता दिग्दर्शन तयार गरिएको हो । यसले विपद् तथा माहामारीको अवस्थामा न्यायिक समितिको कार्य सञ्चालनमा यसका पदाधिकारीहरू र संलग्न कर्मचारीहरूलाई आवश्यक मार्गनिर्देशन गर्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

४.१. न्यायिक समिति सेवा प्रवाहको निरन्तरताका लागि पूर्वतयारी

क) न्यायिक समिति तथा कार्यपालिकाको संयुक्त बैठक: बन्दाबन्दी तथा सोपछिको अवस्थामा न्यायिक समितिले आफ्नो सेवालाई निरन्तरता दिने तथा न्यायिक समितिको कार्यलाई प्रभावकारी तथा व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गर्नको लागि यस अभ्यासकर्ता दिग्दर्शन तयार गरिएको छ । न्यायिक समिति तथा कार्यपालिकाको संयुक्त बैठक बसी विपद्को समयमा न्यायिक समितिको सेवाको निरन्तरता दिने सम्बन्धमा यस दिग्दर्शनलाई मार्गदर्शनको रूपमा प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

ख) कार्ययोजना तयार गर्ने: बन्दाबन्दी तथा सोपछिको अवस्थामा न्यायिक समितिको सेवालाई प्रभावकारी र व्यवस्थित ढङ्गले सञ्चालन गरि सेवाको निरन्तरता कसरी सुनिश्चित गर्ने भन्ने सम्बन्धमा न्यायिक समिति र कार्यपालिकाको संयुक्त बैठकबाट एक कार्ययोजना बनाउनुपर्दछ । त्यस कार्ययोजना लागू गर्न न्यायिक समितिलाई अधिकार दिने र सोका लागि आवश्यक पर्ने साधन र स्रोतको व्यवस्थापन गर्ने निर्णय पनि त्यसैले गर्न जरूरी हुन्छ । कार्ययोजना तर्जुमा गर्दा कोभिड-१९ को प्रभाव कम भएको पालिकामा न्यायिक समितिले प्रत्यक्ष रूपमा निरन्तर न्यायिक समितिको सेवा प्रवाह गर्ने व्यवस्था मिलाउने गरि कार्य योजना तर्जुमा गर्न सक्दछ

भने कोरोना भाइरसको प्रभाव बढी भएको पालिकामा भने टेलिफोन, अनलाइन जस्ता माध्यमबाट उजुरीहरू लिने, मुद्दाका पक्षहरूसँग छलफल गर्ने, मेलमिलाप गराउने जस्ता कार्यहरू गर्न सकिन्छ ।

ग) न्यायिक समिति सञ्चालनका निमित्त आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्था: बन्दाबन्दी तथा बन्दाबन्दीपछिको अवस्थामा पनि कोरोना भाइरसको महामारीले महिला, दलित, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसङ्ख्यकलगायत सीमान्तकृत समुदायका व्यक्तिमाथि हुने हिंसा तथा अन्यायलाई सम्बोधन गर्न सूचना प्रविधि विशेषज्ञहरूसँग समन्वय गरि “भर्चुअल मुद्दा व्यवस्थापन प्रणाली” स्थापनाका लागि आवश्यक पूर्वाधारहरू (जस्तै: इन्टरनेट, हटलाइन, टेलिफोन, एस.एम.एस., आवश्यक एप्सहरू) तथा दक्ष कर्मचारीको व्यवस्था गर्न सकिन्छ । यसका अतिरिक्त न्यायिक समितिका संयोजक, सदस्यहरू, मेलमिलापकर्ता तथा उजुरी प्रशासक फोन वा अनलाइनबाटै सेवा दिने भएमा मुद्दाका पक्षसँग मोबाईल वा इन्टरनेटको पहुँच भए/नभएको सुनिश्चित गरि फोन रिचार्ज कार्डको व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ ।

घ) हटलाइन सेवा सञ्चालन: पीडितको तत्काल गुनासो सुन्न प्रभावकारी हटलाइन सेवा सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाउन सकिन्छ । हटलाइन सञ्चालन कार्यविधि बनाई २४ सै घण्टा सेवा सञ्चालन गर्न एक सहायता कक्षको स्थापना गर्ने । न्यायिक समितिमा सहायता कक्ष स्थापना भएको र अनलाइनको माध्यमद्वारा सेवा सञ्चालन भैरहेकोबारेमा स्थानीय सञ्चार माध्यमद्वारा जानकारी गराउनु पर्दछ । साथै अनलाइन सेवाको बारेमा जनताहरूको सचेतना बृद्धि गर्न आवश्यक पहल गर्न सकिन्छ । यसको अतिरिक्त कसैले मौखिक रूपमा वा अन्य कुनै माध्यमद्वारा जानकारी गराएमा सम्बन्धित व्यक्तिले त्यसलाई लिपिबद्ध गरि सम्बन्धित निकायमा पेश गर्नसक्ने गरि व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

ङ) क्षमता र अभिवृद्धि: भर्चुअल माध्यमबाट सेवा प्रवाह कसरी गर्ने भन्नेसम्बन्धी जस्तो: हटलाइनबाट सेवाहरू कसरी उपलब्ध गराउने, अनलाइनबाट मुद्दा कसरी दर्ता गर्ने, टेलिफोन तथा एसएमएसबाट उजुरी आएमा कसरी दर्ता गर्ने, अनलाइनका माध्यमबाट मेलमिलाप कसरी गराउने भन्ने सम्बन्धमा न्यायिक समितिका संयोजक तथा पदाधिकारी एवं सूचीकृत मेलमिलापकर्ता तथा न्यायिक समितिका कर्मचारीहरूलाई

भर्चुअल माध्यमबाट क्षमता अभिवृद्धिसम्बन्धी तालिमको व्यवस्था गर्ने । यसैगरी अनलाइन, टेलिफोन, मोवाइल एप्स, एसएमएसको प्रयोग गरि कसरी सेवा प्राप्त गर्न सकिन्छ भनि सेवाग्राहीहरूको सचेतना अभिवृद्धि गर्नका लागि आवश्यक व्यवस्था गर्ने र यसका निमित्त कार्यपालिकामा कार्यरत विभिन्न गैरसरकारी सङ्घ संस्थासँग समन्वय गर्न सकिन्छ ।

च) मेलमिलापसम्बन्धी: विभिन्न भर्चुअल (जुम, टिम आदि) माध्यमहरूबाट मेलमिलापसम्बन्धी सत्र सञ्चालन गर्नसक्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्दछ । यसका लागि मेलमिलापकर्ताहरूलाई आवश्यक अभिमुखीकरण गर्न जरुरी हुन्छ । भर्चुअल मेलमिलाप गराउँदा अपनाउनु पर्ने आचारसंहिता बनाई लागू गर्ने र सोका बारेमा मेलमिलापकर्ता तथा मुद्दाका पक्षहरूलाई पर्याप्त जानकारी दिनुपर्दछ ।

छ) सेवा केन्द्रको व्यवस्थापन: आफ्नो पालिकाभित्र रहेका सेवा केन्द्र, बाल सुधार गृहहरूको तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने । कोरोना महामारीको प्रभावलाई ध्यानमा राखी ती केन्द्रहरूलाई व्यवस्थित गर्न आवश्यक स्रोत र साधनको व्यवस्था गर्ने । पुनर्स्थापना केन्द्रमा आश्रय लिई बसेका महिलाहरूको हेरचाह तथा सेवामा खटिएका कर्मचारीहरूलाई आवश्यक पर्ने आधारभूत स्वास्थ्य सामग्रीहरू उपलब्ध गराउने र तिनलाई समेत मनोसामाजिक परामर्श दिने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

ज) कारागार, बालसुधार गृह तथा हिरासतको अनुगमन: कोरोना महामारीको वर्तमान अवस्था तथा अन्य यस प्रकारका विपद तथा माहामारीको अवस्थामा स्थानीय तहमा रहेका कारागार, बालसुधार गृह तथा हिरासत कक्षहरूको अवलोकन गरि सामाजिक दुरी कायम भए नभएको, स्वास्थ्य तथा सुरक्षाका सामग्रीहरूका उपलब्धता सुनिश्चितताका लागि सुभाब दिन सक्दछ ।

झ) आन्तरिक सञ्चार प्रणालीको सुदृढिकरण: पीडितको सुरक्षा, उद्धार, पुनर्स्थापनाका निमित्त जिम्मेवार व्यक्तिहरूबीच कुनै घटनाका सम्बन्धमा कसले, कसलाई तत्काल जानकारी दिने र पीडितलाई सुरक्षा कसरी गर्ने भन्ने सम्बन्धमा आन्तरिक सञ्चार योजना तयार गर्ने । यसका लागि सम्बन्धित सबै व्यक्तिहरू: जस्तो वडा अध्यक्षहरू, वडा सदस्यहरू, प्रहरी, सेवा प्रदायक निकायहरू सबैको सम्पर्क फोन नम्बरहरूको सूची तयार गरि एकआपसमा आदान-प्रदान गर्ने । यसका निमित्त ह्वाट्स एप, भाईबर वा मेसेन्जर वा अन्य कुनै पहुँचयोग्य एप्स प्रयोग गरि सञ्चार सञ्जाल समूह समेत गठन गर्न सकिन्छ ।

ज) मेलमिलाप आचारसंहिता: भर्चुअल मेलमिलाप गराउँदा अपनाउनुपर्ने आचारसंहिता बनाई लागु गर्ने र सो बारेमा सरोकारवालाहरूलाई जानकारी दिने व्यवस्था गर्ने ।

४.२ न्यायिक समिति सेवाको निरन्तरतासम्बन्धी सूचना प्रवाह

बन्दाबन्दी र सोपछिको समयमा भएका अन्तरिम संरक्षण आवश्यक पर्ने घरेलु हिंसा पीडित, पति-पत्नीबीच खान, लाउन नदिएको, छोराछोरीको शिक्षासम्बन्धी अधिकार हनन् गरेको, बालबालिकाप्रति दायित्व निर्वाह नगरेको, ज्येष्ठ नागरिकको इच्छाविपरित निजलाई परिवारबाट अलग राखेको, ज्येष्ठ नागरिकको पालनपोषण तथा हेरचाह नगरेको सम्बन्धमा उत्पन्न विवादको सम्बोधन गर्न बन्दाबन्दीको अवधिमा पनि न्यायिक समितिको सेवा प्रवाह सुनिश्चित गरिएकोबारे; बन्दाबन्दीको समयमा कसरी उजुरी दर्ता गर्ने, कसरी कानुनी सहायता प्राप्त गर्ने भन्ने विषयसमेतबारे स्थानीय परिस्थितिलाई ध्यानमा राखी स्थानीय एफ.एम., रेडियो, टि.भि., सामाजिक सञ्जाल, माइकिङ, स्थानीय पत्रपत्रिका, बुलेटिन, सिआरबिटि, डायलटोन, वेबसाइट आदि कुनै पनि छिटो, छरितो र पहुँचयोग्य माध्यमबाट निरन्तर सूचना दिने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

४.३ सेवा सञ्चालन

माथि उल्लेखित कुराहरूको तयारी पूरा भएपछि न्यायिक समितिले आफ्नो सेवा सुचारु गर्नुपर्नेछ । बन्दाबन्दीको समयमा सेवाग्राहीलाई कार्यालयमा सकेसम्म आउनु नपर्ने गरि सेवा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्दछ ।

क) उजुरी वा निवेदन दर्ता: पीडितले हटलाइन सेवा, एस.एम.एस., ईमेल, अनलाइन माध्यमबाट उजुरी गरेमा उक्त उजुरीलाई दर्ता गर्ने । यसरी निवेदन दर्ता गर्दा न्यायिक समितिको कार्यविधिबमोजिम आवश्यक पर्ने सम्पूर्ण विवरण राखी दर्ता कितावमा चढाउने । कुनै पीडित आफैँ उपस्थित भई न्यायिक समितिमा उजुरी दर्ता गर्न आएमा सोहीबमोजिम गर्ने । कुनै घटनाको सम्बन्धमा सम्बन्धित व्यक्तिबाहेक अन्य कसैले मौखिक रूपमा वा अन्य कुनै माध्यमद्वारा सम्प्रेषण भएका सूचनाको आधारमा त्यस्ता सूचना तथा जानकारीको सत्यताबारे एकीन गरि दर्ता किताबमा निवेदनको रूपमा दर्ता गर्नसक्ने व्यवस्थासमेत गर्नुपर्दछ । कर्मचारी तथा न्यायिक समितिको संयोजक र सदस्यहरूले फोन, एस.एम.एस., ईमेल, अनलाइन आदि माध्यमबाट घटनाको जानकारी पाएमा पीडितको सुरक्षाको सुनिश्चितताको प्रबन्ध मिलाउनुपर्दछ ।

ख) पीडितको सुरक्षा प्रबन्ध गर्ने: न्यायिक समितिमा औपचारिक तथा अनौपचारिक रूपमा जानकारीमा आएपछि प्रारम्भिक छानविनमा पीडित वा पीडितको परिवारको सदस्य वा अन्य कुनै व्यक्तिलाई तत्काल सुरक्षा प्रदान गर्न आवश्यक देखिएमा सम्बन्धित समितिले प्रहरी कार्यालयलाई जानकारी गराउनुपर्दछ र प्रहरी कार्यालयले तत्काल सुरक्षाको समुचित व्यवस्था मिलाएको छ/छैन भनी निरन्तर समन्वय गर्ने । साथै आवश्यकताअनुसार पीडित व्यक्तिहरूको सुरक्षाको लागि योजनासमेत तयार गरि सो कार्ययोजनाबमोजिम पीडितहरूको सुरक्षाको प्रबन्ध गर्नुपर्दछ ।

ग) तत्काल उद्धार गर्ने: घरेलु हिंसालगायतका उजुरीहरू जुनसुकै माध्यमबाट आएको भएपनि जीउधनको सुरक्षा जोखिममा रहेको, पीडित तथा निजसित सम्बन्धित बालबालिकाको हकमा तुरुन्त उद्धार गरि सुरक्षित ठाउँमा राख्नुपर्ने अवस्था आएमा आवश्यक व्यवस्था मिलाउने । यसका लागि आवश्यकताअनुसार प्रहरी, सेवा केन्द्र, एकद्वार सङ्कट व्यवस्थापन केन्द्र, बाल सुधार गृह तथा पुनर्स्थापना केन्द्रलगायत सेवा प्रदायक निकायहरूसँग समन्वय गर्नुपर्दछ ।

घ) प्रतिवादीलाई सूचना दिने म्याद जारी: न्यायिक समितिमा कुनै विवादका सम्बन्धमा उजुरी परेको अवस्थामा प्रचलित कानूनबमोजिम मुद्दा हेर्ने निकायसमक्ष प्रतिवादी उपस्थित हुनुपर्ने म्याद तोकिएको भए सोहीबमोजिम प्रतिवादीको नाममा सूचना जारी गर्ने । यसरी सूचना पठाउँदा अनलाइन वा भर्चुअल माध्यमबाट न्यायिक समितिको काम कारवाही हुने व्यवस्था गरेको अवस्थामा प्रतिवादीलाई सोको जानकारी दिने र प्रतिवादीले तोकिएको म्यादभित्रमा प्रचलित कानूनबमोजिम अनलाइन माध्यमबाट प्रतिवाद दर्ता गर्ने व्यवस्था भए सोहीबमोजिम समेत दर्ता गर्नसक्ने कुराको जानकारी दिनुपर्दछ । प्रतिवादीलाई अनलाइनमार्फत प्रतिवाद दर्ता गर्न आवश्यक प्राविधिक सहयोगसमेत उपलब्ध गराउनुपर्दछ ।

ङ) तारेखमा राख्ने: प्रतिवाद दर्ता भएपछि उजुरी प्रशासकले प्रतिवादीलाई वादीको तारेखसँग मिलाएर तारेख तोकनुपर्दछ र आवश्यकताअनुसार अनलाइन, एसएमएसबाट तारेख लिनसक्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ । उक्त व्यवस्था नभएसम्म प्रचलित अभ्यासअनुसार गर्न सकिन्छ ।

च) मिलापत्रका लागि पठाउने: मिलापत्रको माध्यमबाट मिलापत्र गराउन सक्ने भनी तोकिएका विवादहरू प्रक्रिया पुऱ्याई मेलमिलाप केन्द्रमा पठाउने । विवादका

पक्षहरू तथा मेलमिलापकर्ताहरूको प्रविधिमा पहुँच भए अनलाइन (जुम, टिम आदि) माध्यमबाटसमेत मेलमिलाप गराउने व्यवस्था गर्ने । प्रविधिमा पहुँच नभएको अवस्थामा स्वास्थ्य प्रभावलाई ध्यानमा राखी मेलमिलाप गराउने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

छ) ज्येष्ठ नागरिक सम्बन्धी विवाद: ज्येष्ठ नागरिकको ईच्छा विपरित निजलाई परिवारबाट अलग राख्ने, ज्येष्ठ नागरिकको पालनपोषण तथा हेरचाह नगरेको विषयमा उत्पन्न विवाद हेर्न ज्येष्ठ नागरिक ऐनअनुसार वडा अध्यक्षसमक्ष उजुरी दर्ता गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ । ज्येष्ठ नागरिकहरू कोरोना भाइरस सङ्क्रमणको उच्च जोखिम समूहमा रहेकोले यस्तो सेवा घरदैलामै गई दिन उपयुक्त हुन्छ ।

8.8 पीडित तथा घटना व्यवस्थापन गर्ने व्यक्तिको सुरक्षा

क) आफ्नो र संलग्न कर्मचारीहरूको सुरक्षा: घरबाट टेलिफोनमार्फत घटना तथा उजुरीको व्यवस्थापन गर्ने चाजोपाँजो मिलाएकोमा सोसँग सम्बन्धित कर्मचारीहरूको घरमा सुरक्षित स्थान छ कि छैन, निजले पीडितको गोपनियतालाई सुरक्षित गर्ने अवस्था रहन्छ कि रहँदैन, आदिबारेमा न्यायिक समितिले ध्यान दिनुपर्नेछ । पीडितको फोन नम्बर वा अन्य जानकारीसहितको फाईलहरू सम्भव भएसम्म सम्बद्ध कर्मचारीहरू वा न्यायिक समितिका सदस्यहरूको घरमा राख्ने व्यवस्था नगर्ने । पीडितको पीडा/दर्दको गाम्भीर्यको विस्तृत जानकारी लिनुअघि पीडितसँग अनुमति लिनुपर्नेछ । टेलिफोन तथा अन्य माध्यमबाट घटना व्यवस्थापन गर्नका निमित्त पीडितको सहमति लिने व्यवस्था गर्ने, त्यसका निमित्त छुट्टै फर्म भर्न लगाई सोको अभिलेख राख्नुपर्दछ ।

ख) नगर प्रहरीको सक्रियता र गस्ती बढाउने: अघिल्ला घटनाहरूका सूचनाको आधारमा पीडितहरूको संरक्षणलाई ध्यानमा राखी असुरक्षित स्थानहरू र उच्च जोखिम भएका क्षेत्रहरूमा नगर प्रहरी र आवश्यकताअनुसार नेपाल प्रहरीको समेत गस्ती टोली खटाउने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

ग) गस्तीमा रहेका प्रहरीलाई सक्रिय रहन अनुरोध गर्ने: न्यायिक समितिले कार्यपालिका तथा स्थानीय तहमा स्थापित प्रहरी कार्यालयसँग समन्वय गरि गस्तीमा रहेको कुनैपनि प्रहरीले आफू गस्तीमा रहेको क्षेत्र, बस्ती वा समुदायमा कतै लैङ्गिक तथा घरेलु हिंसाका घटनाहरूको बारेमा सचेत रहन र घटना भएमा पीडितको संवेदनशीलतालाई ध्यानमा राखी तत्काल आवश्यक सुरक्षाको प्रबन्ध गर्न प्रहरीलाई

मोबाइल एप्समार्फत सूचना प्रवाह गर्ने व्यवस्था गर्ने । प्रहरीले गस्तीको बेला उक्त विषयमा सक्रियतापूर्वक अनुगमन गर्ने ।

घ) उद्धार समूह गठन: हिंसाका पीडकहरूबाट पीडितलाई सुरक्षित गर्न, पीडितलाई उद्धार गरि सुरक्षित राख्न, प्रहरी, अन्य जनप्रतिनिधि, स्थानीय महिला अधिकारकर्मी, स्वास्थ्य स्वयंसेवक तथा मनोसामाजिक विमर्शकर्ताहरू समेत रहेको उद्धार समूह गठन गर्न सकिनेछ ।

ङ) सुरक्षित स्थानको व्यवस्था: लैङ्गिक हिंसाबाट पीडित महिला, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यक, बालबालिका, किशोरी, अपाङ्गता भएका व्यक्ति वा अन्य कुनैपनि पीडितलाई हिंसाका कारण अझ बढि जोखिम छ भन्ने लागेमा, जोखिमबाट बच्न सुरक्षित स्थानमा पीडितलाई राख्नको लागि आवश्यक व्यवस्था गर्ने । उदाहरणका लागि सहजतालाई मध्यनजर गर्दै स्थानीय स्वास्थ्यकर्मी, स्वास्थ्य स्वयंसेविका, एकद्वार सङ्कट व्यवस्थापन केन्द्रजस्ता निकायहरूलाई हिंसा "सुरक्षित स्थान" को रूपमा प्रयोग गर्न सकिनेछ ।

च) अन्तरिम राहतको व्यवस्था: पीडितको तत्कालको आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न तुरुन्त अन्तरिम राहत सेवा (खाना, कपडा तथा बासस्थान) उपलब्ध गराउनुपर्दछ । नागरिक समाज, सेवा केन्द्र, पुनर्स्थापना केन्द्र, बाल गृहलगायत सङ्घीय महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय तथा प्रदेशको सम्बन्धित मन्त्रालयसँग समेत समन्वय गरि लैङ्गिक हिंसा निवारण कोषमार्फत पीडितलाई राहत उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्ने ।

ज) सामाजिक मनोपरामर्श सेवा: लैङ्गिक हिंसाबाट पीडित महिला तथा बालिकालाई तत्काल निःशुल्क उपचार तथा मनोसामाजिक परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्नुपर्दछ । यसका निमित्त न्यायिक समितिले मनोसामाजिक सेवा प्रदान गर्ने विभिन्न सामाजिक सङ्घसंस्था तथा व्यावसायिक व्यक्तित्वहरूको एकद्वार सङ्कट व्यवस्थापन केन्द्रसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ ।

झ) कानुनी सहायता: पीडितलाई आवश्यक कानुनी सेवा प्रदान गर्न सेवा केन्द्रहरू, जिल्ला कानुनी सहायता समिति, नेपाल बार एसोसिएशनलगायत कानुनी परामर्श दिने सङ्घ/संस्थाहरूसँग समन्वय गरि सम्बन्धित पक्षहरूलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी रूपमा कानुनी सहायता उपलब्ध गराउनको लागि आवश्यक व्यवस्था गर्न सकिन्छ ।

ज) अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन पुनर्स्थापना योजना: बन्दाबन्दी र सो समयपश्चात् लैङ्गिक हिंसा, घरेलु हिंसा तथा मानव बेचबिखनबाट पीडित र प्रभावित भएका महिलाहरूलाई उद्धार गरि अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन पुनर्स्थापनाको व्यवस्था मिलाउने ।

ट) लैङ्गिक हिंसा निगरानी समूह गठन: कोभिड-१९ महामारीमा हुनसक्ने लैङ्गिक हिंसा तथा अन्य प्रकारका विभेद एवं शोषणको अन्त्य गर्ने उद्देश्यले सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय र महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालयले प्रत्येक स्थानीय तहहरूमा गुनासो सुन्ने गरी एक संयन्त्रको स्थापना गर्न परिपत्र गरेको छ । सोबमोजिम हरेक पालिकाले गुनासो सुन्ने र त्यसको सुनुवाइको लागि एक संयन्त्र स्थापना गर्नेछन् र यसका अतिरिक्त लैङ्गिक हिंसाको उच्च जोखिमलाई ध्यानमा राखी पालिकाअन्तर्गतको वडा कार्यालय, निर्वाचित वडा सदस्यहरू, आमा समूह, स्थानीय महिला समूहहरू, टोल विकास समिति आदिको समन्वयमा लैङ्गिक हिंसा निगरानी समूह गठन गरि परिचालन गर्न सक्नेछन् । निगरानी समूहले आफ्नो कार्यक्षेत्रअन्तर्गतका घटनाहरूको जानकारी लिने, तथ्याङ्क राख्ने र सोको विश्लेषण गरि आवश्यकताअनुसार कार्यहरू गर्नेछन् ।

५. स्वास्थ्य र सुरक्षासम्बन्धी सुविधा

हात धुने तथा स्यानिटाइजरको व्यवस्था: न्यायिक समितिमा आवश्यक कामका लागि आउने सेवाग्राहीलाई कार्यालयको प्रवेशद्वारमा सावुन पानीले हात धुने वा स्यानिटाइजरको प्रयोग अनिवार्य गर्ने व्यवस्था मिलाउने । हात धोई वा स्यानिटाइजर तथा मास्क प्रयोग गरेर मात्र कार्यालयमा प्रवेश गर्न अनुमति दिने व्यवस्था मिलाउने ।

अस्पताल लैजाने प्रबन्ध: रूघा, खोकी लागेका, ज्वरो आएका वा रोगको लक्षण देखिएका सेवाग्राही तथा न्यायिक समितिका संयोजक तथा सदस्यहरू, सम्बन्धित कर्मचारीहरू न्यायिक समितिमा आएको अवस्थामा कार्यालयमा प्रवेश नगराई स्वास्थ्य जाँचको लागि स्वास्थ्य केन्द्र वा अस्पताल लैजाने प्रबन्ध गर्ने ।

सचेतनामूलक सूचना: अत्यावश्यक रूपमा न्यायिक समिति वा गाउँपालिका तथा नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरू र प्रवेश गरेका सेवाग्राहीहरूलाई कोरोना

भाइरससम्बन्धी सचेतनामूलक जानकारी सम्प्रेषण गर्दै यसलाई निरन्तरता दिने व्यवस्था मिलाउने ।

स्वास्थ्य र सुरक्षा सम्बन्धी निर्देशनहरूको पालना: कोभिड-१९ सङ्क्रमणबाट बच्न के गर्न हुन्छ र के गर्न हुँदैन भन्ने विषयमा नेपाल सरकार, स्वास्थ्य मन्त्रालयले जारी गरेका मार्ग निर्देशनहरूलाई गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको स्वास्थ्य शाखासँग समन्वय गरी पालना गर्ने गराउने ।

६. लैङ्गिक हिंसाविरुद्ध सञ्चार

क्वारेन्टाइनका लागि बनाइएको आचारसंहिताबारे जानकारी: लैङ्गिक तथा जातका आधारमा हुने हिंसा, यौन उत्पीडन, दुर्व्यवहार तथा शोषणको रोकथामबारे क्वारेन्टाइनका लागि बनाइएको आचारसंहितामा भएका व्यवस्थाहरूको प्रचारप्रसार गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।

सेवा प्रदायक निकायहरूको सम्पर्क फोन नम्बरबारे जानकारी: हटलाइन र हेल्पलाइनका फोन नम्बरलगायत आवश्यक जानकारी समावेश भएका सूचना सामग्री (पर्चा, पोस्टर आदि) नेपाली र अन्य उपयुक्त स्थानीय भाषामा उपलब्ध गराउने र स्थानीय एफ.एम., रेडियो, टि.भी., सामाजिक सञ्जाल, माइकिङ्, स्थानीय पत्रपत्रिका, बुलेटिन, सिआरबिटी डायलटोन, वेभसाइट आदिको माध्यमबाट प्रचारप्रसार गर्ने ।

यौनहिंसाको उजुरी दिने सम्बन्धमा जानकारी: यौनशोषण वा दुर्व्यवहार भएको अवस्थामा कसलाई सूचित गर्ने र अन्य आवश्यक सेवाहरू कहाँबाट प्राप्त गर्ने भन्नेबारे सम्बन्धित कर्मचारीलगायत आम जनसमुदायलाई सूचनाप्रवाह गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।

७. समन्वय तथा सहकार्य

सरकारवादी हुने फौजदारी मुद्दाहरूमा प्रहरीसित समन्वय: सरकारवादी हुने लैङ्गिक हिंसाका घटनाहरू जस्तै बलात्कार, अङ्गभङ्ग हुने गरि गरिएको कुटपिट, वैवाहिक बलात्कार, बोक्सी आरोपमा गरिने दुर्व्यवहार, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, महिला तथा बालबालिकामाथि भएको शोषण वा कुनै पनि प्रकारको यौन हिंसा, हिंसा, बहुविवाह, बालविवाह, जातीय विभेद तथा छुवाछूतलगायतका अपराधबाट

पीडितहरूको घटना दर्ता गर्न प्रहरीसमक्ष टेलिफोन, एसएमएसलगायतका माध्यमबाट समन्वय गरि पीडितलाई न्याय प्रदान गर्न सहजीकरण गर्ने ।

सेवा केन्द्रहरूसँग समन्वय: पीडितलाई पीडकबाट सुरक्षित राख्न निज बसेको घरबाट उद्धार गर्नुपर्ने अवस्थामा त्यस्ता पीडितलाई सुरक्षित र सम्मानजनक रूपमा राख्न सेवा केन्द्रहरूसँग समन्वय गर्ने ।

अस्पताल वा स्वास्थ्य केन्द्रसँग समन्वय: घरेलु हिंसाको कारण पीडित व्यक्तिलाई शारीरिक चोटपटक लागेको वा मानसिक यातना पुगेको देखिएमा स्थानीय तहले उक्त पीडित व्यक्तिलाई तत्काल उपचारका लागि नजिकको अस्पताल वा स्वास्थ्य केन्द्रमा पठाई निजको उपचार र घाउ, चोटपटकको जाँच गराउने व्यवस्था गर्ने । स्थानीय तहमार्फत गरिएको घाउ र चोटपटकको परीक्षणको प्रतिवेदनको एकप्रति प्रहरी कार्यालयमा पनि पठाउने व्यवस्था गर्ने ।

सेवा केन्द्रहरूलाई कोभिड-१९ को प्रभाव सम्बोधन गर्न सक्षम बनाउनका लागि सम्बन्धित कार्यपालिकाको आफ्नै स्रोत वा कोरोना भाइरस महामारीले पारेको असर सम्बोधन गर्न स्थापित कोषबाट स्रोत र साधनको आवश्यक व्यवस्था गर्न कार्यपालिकामार्फत कोषसँग समन्वय गर्ने ।

सञ्चार माध्यमसँग समन्वय: यौनशोषण, दुर्व्यवहारलगायत विभिन्न प्रकारका लैङ्गिक हिंसा न्यूनीकरणका लागि जनचेतनामूलक सूचना र निर्णयहरू नियमित रूपमा विभिन्न भाषाहरूमार्फत सम्प्रेषण तथा प्रकाशन-प्रसारण गर्ने व्यवस्था मिलाउन सम्बन्धित विषयगत क्षेत्र तथा सञ्चार माध्यमहरूसँग समन्वय गर्ने ।

८. कोरोना महामारीलाई सम्बोधन गर्न स्थापित त्वारेन्टाइन तथा राहत वितरणसम्बन्धी कार्यहरूको अनुगमन समितिको लागि रुजू सूची (भेरिफिकेशन लिष्ट)

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १६(ख) ले गाउँपालिकाको उपाध्यक्ष वा नगरपालिकाको उपप्रमुखको काम, कर्तव्य र अधिकार स्पष्टसँग तोकेको छ । उक्त व्यवस्थाअनुसार योजना तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गरि बैठकमा पेश गर्ने कार्यको जिम्मेवारीसमेत उपाध्यक्ष वा उपप्रमुखलाई

छ । यस अन्तर्गत सम्बन्धित पालिकाको स्वास्थ्य र विपद् व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्ययोजनाहरूको अनुगमनमा पनि उपाध्यक्ष वा उपप्रमुखको भूमिका महत्वपूर्ण रहन्छ । यसर्थ, कोरोना भाइसरको रोकथाम, नियन्त्रण र राहतका निमित्त स्थापित स्थानीय क्वारेन्टाइन, राहत वितरणजस्ता विषयहरू लैङ्गिक उत्तरदायी र समावेशी छन् कि छैनन् भन्ने विषय सुनिश्चित गर्ने सम्बन्धमा स्थानीय सरकारका उपाध्यक्ष वा उपप्रमुखको भूमिका अत्यन्त महत्वपूर्ण रहन्छ ।

यसै विषयलाई मध्यनजर क्वारेन्टाइन अनुगमन तथा राहत वितरणलाई लैङ्गिक उत्तरदायी र समावेशी बनाउन क्वारेन्टाइन अनुगमन रूजु सूची महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालयले तयार गरेको छ (अनुसूची १ हेर्नुहोस्) र राहत वितरणसम्बन्धी कार्यहरूको अनुगमन रूजु सूची अनुसूची २ मा राखिएको छ ।

क) रूजु सूचीको उद्देश्य: महिला, किशोरी, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यक एवम् अन्य सङ्कटासन्न तथा पछाडि पारिएका समूहका व्यक्तिका लागि क्वारेन्टाइन केन्द्रहरूमा विद्यमान आत्म सम्मानपूर्ण सेवा, र सुरक्षासम्बन्धी व्यवस्थाहरूको अनुगमन गर्ने उद्देश्यले यो रूजु सूची तयार गरिएको हो ।

ख) अनुगमन टोलीको संरचना: स्थानीय सरकारका उपप्रमुख/उपाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकारमध्ये अनुगमन एक प्रमुख दायित्व हो । अतः कोरोना महामारीलाई सम्बोधन गर्नका लागि स्थानीय तहले स्थापना गरेका क्वारेन्टाइनहरू लैङ्गिक उत्तरदायी छन्/छैनन् भन्ने विषयमा अनुगमन गरि कार्यपालिकालाई आवश्यक सुभाषण दिनका निमित्त यो रूजु सूची बनाइएको छ । अतः उपप्रमुख/उपाध्यक्षको नेतृत्वमा सम्बन्धित वडाको वडाअध्यक्ष, निर्वाचित सदस्यहरू र महिला अधिकारका क्षेत्रमा कार्यरत स्थानीय सङ्घ-संस्थाका प्रतिनिधिहरू समेत रहनेगरी एक अनुगमन टोलीको गठन गरिनेछ । अनुगमन टोलीले अनुगमनको प्रतिवेदन कार्यपालिकाको अध्यक्ष/प्रमुखलाई बुझाउने छ र यसलाई कार्यपालिकाको अध्यक्ष/प्रमुखमार्फत कार्यपालिकामा प्रस्तुत गरिनेछ ।

अनुसूची १: क्वारेन्टाइन अनुगमन रुजु सूची

केन्द्रको नाम:

ठेगाना:

प्रदेश:

अनुगमन मिति:

रुजु सूची	छ (भएको)	छैन (नभएको)	छ तर सुधार आवश्यक छ
१. तथ्याङ्क, अभिलेख राख्ने तरिका तथा सूचना			
१.१ के यस केन्द्रमा लिङ्ग, उमेर, जातीय विविधताका आधारमा खण्डिकृत तथ्याङ्क राख्ने गरिएको छ ?			
१.२ के यस केन्द्रबाट सेवा प्राप्त गरेका सबै व्यक्तिहरूबारे यस केन्द्रले विस्तृत विवरण राखेको छ ?			
१.३ के ती अभिलेखले जोखिमपूर्ण र पछाडि पारिएका समूहका व्यक्तिहरूको विस्तृत पृष्ठभूमि दर्शाउँछ ? (जस्तै: जात, जातीयता, उमेर, अपाङ्गताको अवस्था, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यक, एकल महिला, नवजात शिशुको आमा, अभिभावकबाट छुट्टिएका बालबालिका, एचआइभी/एड्स सङ्क्रमित, घर फर्किरहेका आप्रवासी, एकल बाबु, आदि)			
१.४ के यस केन्द्रले सामान्य मापदण्डको जानकारी सबैका लागि उपलब्ध गर्ने गरेको छ ? (उदाहरणका लागि, क्वारेन्टाइन केन्द्रसम्बन्धी मार्गनिर्देशन, कोरोना भाइरस रोकथाम तथा प्रतिकार्यबारे जानकारी, रोगको परीक्षणलगायत सरकारले उपलब्ध गराउने सेवाहरूबारे जानकारी, स्वास्थ्य, व्यक्तिगत सरसफाई, बसोबासको व्यवस्था, गर्भवती महिला र नवजात शिशुका लागि खानपानमा सहयोग, सङ्क्रमण रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि सावधानीका उपायहरू, यौन शोषण, दुर्व्यवहार र यौन उत्पीडनबारे जानकारीमूलक सामग्री, आदि) ।			

१.५ के जानकारी र सूचना पहुँचयोग्य छन् र ती देखिने गरी राखिएका छन् ?			
१.६ के यस केन्द्रले अस्पताल, चिकित्सक, परामर्श, मनोपरामर्श, कानुनी सहायता, हटलाइन (राष्ट्रिय महिला आयोग-१९४५, बाल हेल्पलाइन-१०९८, प्रहरी-१००), क्वारेन्टाइन केन्द्र प्रमुख, आदिको सम्पर्क विवरण उपलब्ध गराउँदछ ? के ती जानकारी तथा सूचना देखिने गरी राखिएका छन् ?			
१.७ के यस केन्द्रले वर्षाको मौसममा आउन सक्ने बाढी र पहिरोको पूर्व तयारीबारे जानकारी दिने गरेको छ ? (उदाहरणका लागि, विगतमा यो क्षेत्र कसरी प्रभावित भएको थियो ? यस केन्द्रलाई भारी वर्षा, बाढी, पहिरोले असर पार्ने अवस्थामा सुरक्षित रहन कुन निर्धारित ठाउँमा जाने) ।			
१.८ फाडापरखाला, हैजा, आउँ, छालाका रोग जस्ता पानीजन्य रोगहरूसँग लड्न सुरक्षित खानेपानीबारे सचतेनापूर्ण जानकारी र लामखुट्टेबाट सर्ने भाइरल रोगहरू (डेङ्गु) बाट आफूलाई सुरक्षित कसरी राख्ने भन्नेबारे जानकारी दिइन्छ ?			
१.९ के क्वारेन्टाइन केन्द्रमा कार्यरत कर्मचारी र स्वयंसेवकलगायतलाई उनीहरूको पोशाक वा नामसहितको ब्याजबाट चिन्न सकिन्छ ?			
१.१० के यस केन्द्रले कुनैपनि विभेदविरुद्ध शून्य सहनशीलताबारे जानकारी प्रदान गर्दछ ? (जरतै: फरक जात र समुदायका व्यक्तिविरुद्धको विभेद, महिनावारी भइरहेका महिला, गर्भवती महिला, एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यक, कोभिड-१९ सङ्क्रमित वा सङ्क्रमणको आशङ्का भएका व्यक्तिविरुद्धका विभेद) ?			
१.११ के यस केन्द्रले डर, चिन्ता र तनाव न्यूनीकरण गर्ने तरिकाहरू, आफ्नो हेरचाह गर्ने, भौतिक रूपमा एकान्तबासमा भएपनि सम्पर्कमा रहिरहने, अब के हुन्छ ? भन्नेबारे र आगामी कदमहरूबारे सुसूचित रहने तरिकाहरूबारे जानकारी प्रदान गर्ने गरेको छ ?			

२. व्यक्तिगत सरसफाइका सामग्रीको उपलब्धता			
२.१ के महिला, किशोरी, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यकलाई आवश्यक पर्ने व्यक्तिगत सरसफाइका सामग्रीहरू: स्यानिटरी प्याड, मास्क, पानी शुद्धिकरण गर्ने ट्याब्लेट, हातमा लगाउने स्यानिटाइजर, नुहाइधुवाइका सामग्रीलगायत अन्य व्यक्तिगत प्रयोगका लागि आवश्यक सामग्री एवम् बालबालिकाका लागि मनोरञ्जनका सामग्रीहरू आदि पर्याप्त रूपमा उपलब्ध गराइएका छन् ?			
२.२ सन्निकट वर्षालाई मध्यनजर गर्दा के यस केन्द्रमा पर्याप्त भुल, लामखुट्टेबाट बचाउने क्वाइल वा अन्य सामग्री, छाता र रेनकोट छन् ?			
३. पर्याप्त तथा पोषणयुक्त खाना			
३.१ के महिला, बालबालिका, पछाडि पारिएका समूहका व्यक्तिहरू, स्वास्थ्यसम्बन्धी विशेष आवश्यकता भएका व्यक्तिहरूलाई पोषिलो, सफाइयुक्त तरिकाले पकाइएको खाना र कम्तिमा पनि दुईपटक पूर्ण आहारसहित नास्ता उपलब्ध गराइन्छ ?			
३.२ के गर्भवती महिला, स्तनपान गराइरहेका महिला, नवजात शिशु र साना बालबालिका (विशेषगरी ६-२३ महिनाका) ले गुणस्तर र मात्राका हिसाबले उपयुक्त साथै सामान्य मापदण्डअनुसारको आहारमा पर्याप्त पहुँच पाएका छन् ?			
३.३ के कोभिड-१९ को आशंका, सम्भावना वा पुष्टि भएकी आमाबाट जन्मिएका नवजात शिशुका लागि सङ्क्रमण रोकथाम र नियन्त्रणका आवश्यक सावधानी उपनाउँदै, उनीहरूलाई खाना खुवाउने निर्देशिकाअनुसारका सामान्य मापदण्डअनुरूप स्याहार उपलब्ध गराइएको छ ?			
३.४ के सबै गर्भवती महिला नवजात शिशु र साना बालबच्चा भएका आमाहरूलाई स्तनपानसम्बन्धी परामर्श, आधारभूत मनोसामाजिक सहयोग र खाना उपलब्ध गराइन्छ ?			

४. खानेपानी तथा सरसफाई र पूर्वाधार सुविधा			
४.१ के महिला, पुरुष र यौनिक अल्पसङ्ख्यकका लागि अलग-अलग शौचालय र व्यक्तिगत सरसफाई गर्ने स्थानको सुविधा छ ?			
४.२ अलग कोठा उपलब्ध गराउन नसकिने स्थानमा, के पर्दा वा अन्य छेकबारद्वारा कोठालाई छुट्याइएको छ ? के शौचालयहरूमा राती पर्याप्त बत्ती हुने गर्छ ?			
४.३ के यो केन्द्र गर्भवती महिला, अपाङ्गता भएका महिला, एचआइभी/एड्स संक्रमित महिला, स्वास्थ्यमा जटिलता भएका व्यक्ति र यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यकहरूका लागि पहुँचयोग्य छ ?			
४.४ के व्यक्तिगत सरसफाइ कायम राख्न आवश्यक सफा पानी, लुगा धुन प्रयोग गरिएका साबुन, टिस्सु र प्याड मिल्काउन उपयुक्त स्थानजस्ता कुरामा पहुँच छ ?			
५. बन्दोबस्ती/यातायातसम्बन्धी सहयोग			
५.१ के यस केन्द्रसम्म आउनजान यातायात सुविधा उपलब्ध गराइन्छ ? (जरतै: डिस्चार्ज भएपछि आ-आफ्नो घर फर्कनका लागि)			
५.२ के यस केन्द्रमा पीपीई, चिकित्सकीय सामग्री, थर्मल गन (थर्मोमिटर), स्टेथोस्कोप, रक्तचाप नाप्ने यन्त्र, मास्क, स्यानिटाइजर, पञ्जा, हाइपोक्लोराइड जस्ता आवश्यक बन्दोबस्तीका सामान छन् ?			
६. बचाउ तथा सुरक्षा			
६.१ के बसोबास गर्ने स्थानको प्रवेशद्वार र वरपरका सडक क्षेत्रमा पर्याप्त बत्तिहरू छन् ?			
६.२ के अभिभावकविहीन बालबालिका र किशोरकिशोरीलाई क्वारेन्टाइन केन्द्रका कर्मचारीद्वारा संरक्षण उपलब्ध गराइन्छ ? के आमाबाबु वा अभिभावकसँग सम्पर्क गर्न सहयोग गरिन्छ ?			

६.३ के अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सुरक्षा र पहुँचका उपायहरू अवलम्बन गरिएका छन् ?			
६.४ के बसोबास, शौचालय र व्यक्तिगत सरसफाइ गर्ने स्थानमा पर्याप्त बत्ती, पानी, सुरक्षाका लागि साँचो लगाउन मिल्ने व्यवस्था र निजीपना (भित्रबाट चुकुल लगाउने, भित्र र बाहिरबाट साँचो लगाउन मिल्ने, चुकुल लगाउन मिल्ने भ्याल, महिनावारीसम्बन्धी सरसफाइको उचित व्यवस्थापन, नवजात शिशुको स्याहार र सरसफाइका लागि स्थान, पुरुष शौचालय वा बासस्थान नजिक महिला शौचालय नभएको वा त्यहाबाट गुज्रेर जानु नपर्ने, नुहाउने ठाउँमा बन्द छत वा पारदर्शी भित्ता नभएको) छ ?			
६.५ के नुहाउने स्थान बसोबास गर्ने स्थानबाट सक्दो नजिक वा बासस्थानभित्र नै रहेको छ ?			
६.६ के यस केन्द्रले महिला सुरक्षा अधिकारी, महिला स्वास्थ्यकर्मी, क्वारेन्टाइन केन्द्रका महिला कर्मचारी र सुरक्षागार्डबाट सेवा लिने गरेको छ ?			
७. दूरी कायम गर्ने			
७.१ के यस केन्द्रका व्यक्तिहरूले साभ्ना स्थल र कोठाभित्र पनि एक अर्काबीचको दूरी (१-२ मिटर) कायम गर्ने गरेका छन् ?			
८. विभेद, हेयभाव हटाउनका लागि प्रयास			
८.१ के यस केन्द्रमा जात, उमेर, लैङ्गिकता, जातियताका आधारमा वा एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्तिविरुद्ध भेदभाव गर्न नपाइने व्यवस्था नीतिगत तथा व्यावहारिक रूपमा सुनिश्चित गरिएको छ ?			
८.२ के तिनको न्यूनीकरणका उपायहरू अवलम्बन गरिएका छन् ?			
८.३ के महिला, किशोरी तथा सङ्घटासन्न समूहप्रति सेवा प्रदायकहरूको व्यवहार सन्तोषजनक छ ?			
९. सामाजिक सहायताका स्रोत/मनोरञ्जनात्मक क्षेत्र			

९.१ के यस केन्द्रमा मनोरञ्जनात्मक क्षेत्र, पर्याप्त पाठ्यसामग्री, भित्र बसेर गर्न सकिने क्रियाकलाप, योग, नृत्य, टेलिभिजन र रेडियो उपलब्ध छन् ? के तिनमा महिला, किशोरी र बालबालिकाले आपसी दूरी कायम राख्दै समान रूपमा उक्त सुविधा लिन सक्छन् ?			
१०. लैङ्गिकतामा आधारित हिंसा, यौन उत्पिडन, दुर्व्यवहार तथा शोषणको रोकथाम			
१०.१ के यस केन्द्रमा लैङ्गिक हिंसा, यौन उत्पिडन, दुर्व्यवहार तथा शोषणको रोकथामका लागि आचारसंहिता छ ?			
१०.२ के यहाँका कर्मचारीहरूले आचारसंहितामा सहमति जनाएका छन् ? लैङ्गिकतामा आधारित हिंसा, यौन उत्पिडन, दुर्व्यवहार तथा शोषणको रोकथामबारे उनीहरूमा आधारभूत ज्ञान छ ?			
१०.३ के यहाँ हटलाइन र हेल्पलाइनका फोन नम्बरलगायत आवश्यक जानकारी भएका सूचनासामग्री (पर्चा, पोष्टर आदि) नेपाली र अन्य उपयुक्त स्थानीय भाषामा उपलब्ध छन् ?			
१०.४ के यस केन्द्रमा लैङ्गिक हिंसा तथा यौनशोषण एवम् दुर्व्यवहार रोकथामसम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसङ्घको सम्पर्क व्यक्तिको फोन नम्बर वा इमेल ठेगाना छ ? (युएन र यसका कार्यान्वयन साभेदारहरूले सहयोग गरेका क्वारेन्टाइन स्थलका लागि)			
१०.५ के यहाँका कर्मचारीहरू गोपनीयता तथा पीडित-केन्द्रित विधिहरू जस्तै: सिफारिस र संरक्षणका उचित संयन्त्रबारे जानकारी छन् ?			
१०.६ यौनशोषण वा दुर्व्यवहार भएको अवस्थामा कसलाई सूचित गर्ने र अन्य आवश्यक सेवाहरू कहाँबाट प्राप्त गर्ने भन्नेबारेमा कर्मचारीहरूमा राम्रो जानकारी छ ?			

अनुसूची २: राहत वितरणसम्बन्धी कार्यहरूको अनुगमन रुजु सूची

स्थानीय तहको नाम:

अनुगमन टोलीमा रहेका व्यक्तिहरूको नाम:

अनुगमन मिति:

रुजूसूची	छ (भएको)	छैन (नभएको)	छ तर सुधार आवश्यक छ
१. तथ्याङ्क, अभिलेख राख्ने तरिका तथा सूचना			
१.१ के राहत वितरण गर्नुपूर्व सम्बन्धित वडा र पालिकाले राहत पाउने श्रमिक वर्ग तथा असहायहरूको तथ्याङ्क सङ्कलन गरेको छ ?			
१.२ के यसरी तथ्याङ्क सङ्कलन गर्दा श्रमिकवर्ग तथा असहायहरूको जात, जाति, उमेर, अपाङ्गताको अवस्था, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यक, एकल महिला, आदिको आधारमा तथ्याङ्क सङ्कलन गरिएको थियो ?			
१.३ के राहत क-कसले पाए भन्ने विषयमा सम्बन्धित वडा तथा पालिकाले लिङ्ग, उमेर, जात, जाति आदि विविधताका आधारमा खण्डित तथ्याङ्क राख्ने गरेको छ ?			
१.४ के राहत प्राप्त गरेका सबै व्यक्तिहरूबारे वडा तथा पालिकाले विस्तृत विवरण राखेको छ ?			
१.५ के ती अभिलेखले सङ्कटासन्न र पछाडि पारिएका समूहका व्यक्तिहरूको विस्तृत पृष्ठभूमि दर्शाउँछ ? (जस्तै: जात, जाति, उमेर, अपाङ्गताको अवस्था, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यक, एकल महिला, नवजात शिशुको आमा, अभिभावकबाट छुट्टिएका बालबालिका, एचआइभी/एड्स सङ्क्रमित, घर फर्किरहेका आप्रवासी, एकल बाबु, आदि)			

१.६ के वडा तथा पालिकाले असङ्गठित क्षेत्रमा कार्यरत श्रमिक वर्ग तथा असहायहरूलाई उपलब्ध गराइने राहतसम्बन्धी मापदण्ड, २०७६ मा व्यवस्था भएका सूचनाहरू पारदर्शी ढङ्गले प्रचारप्रसार गरेका छन् ?			
१.७ के जानकारी तथा सूचना पहुँचयोग्य छ ?			
१.८ राहत कसले पाउन सक्ने, कहाँबाट प्राप्त गर्ने भन्ने बारेमा सूचना दिइएको छ ?			
२. राहतमा पहुँच			
२.१ के राहत वितरण गर्दा श्रमिकवर्ग तथा असहायहरू अन्तर्गत पनि महिला, एकल महिला, दलित महिला, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिलगायत पछाडि पारिएका समूहका व्यक्तिहरू कोही पनि नछुटून् भनेर विशेष ध्यान दिइएको छ ?			
२.२ के गर्भवती महिला, स्तनपान गराइरहेका महिला, नवजात शिशु र साना बालबालिका (विशेषगरी ६-२३ महिनाका), बृद्धबृद्धा, अपाङ्गता भएका परिवारलाई राहत पुऱ्याउन विशेष व्यवस्था गरिएको छ ?			
२.३ परिचयपत्र तथा नागरिकता नहुने व्यक्तिहरूलाई राहत दिइएको छ ?			
२.४ कुनै कारणले राहत प्राप्त गर्न नसकेका कोही छन् कि ?			
२.५ राहत वितरणमा दलीय आधारमा विभेद गरिएको गुनासो आएको छ कि छैन ?			
२.६ राहत वितरण गर्दा जात, जाति, लिङ्ग, भौगोलिक अवस्थिति आदिका आधारमा विभेद गरिएको कुनै गुनासो आएको छ कि छैन ?			
३. राहतको गुणस्तर र समय			
३.१ के राहत मापदण्डअनुसार प्रदान गरिएको छ ?			
३.२ राहतको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न के कस्तो व्यवस्था गरिएको छ ?			

३.३ राहतको गुणस्तरका बारेमा कुनै गुनासो आएको छ कि छैन ?			
३.४ राहत उचित समयमा वितरण गरिएको हो कि होइन ?			
४. अन्य विषय			
४.१ घरेलु काम, ज्यालादारी, साना व्यापार, घरेलु व्यवसाय आदिमा संलग्न महिलाहरूको अवस्थाको बारेमा जानकारी लिने ।			
४.२ एचआइभी/एड्स सङ्क्रमित, गर्भवती महिला, दीर्घरोगी र अन्य रोगीहरूले नियमित औषधि सेवन गरेको, स्वास्थ्य चौकी, अस्पतालको पहुँच, बालबालिकाको खोपमा पहुँच, अस्पतालमा सुत्केरी गराउने अवस्था सम्बन्धमा जानकारी लिने ।			
४.३ परिवार र समाजबाट बहिष्कृत यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यकको अवस्था ।			
४.४ महिलाविरुद्ध हुने हिंसा तथा अपराधका पीडितहरूको न्यायमा पहुँचको अवस्था ।			
४.५ अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू र सीमान्तकृत समुदायका बालबालिकाको भर्चुअल फोरम (एक अर्को स्थानमा बसेर श्रव्य-दृश्यमार्फत गरिने बादबिवाद, सम्बाद, सहमति), इन्टरनेटमा पहुँचको अवस्था ।			

सन्दर्भ सामग्री

- अधिवक्ता मिना खड्का बस्नेतसमेत विरुद्ध प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसमेत (रिट नं.०७६-WO-०९३२) ।
- अधिवक्ता मनिषकुमार श्रेष्ठसमेत विरुद्ध प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसमेत (रिट नं. ०७६ WO-०९३५) ।
- अधिवक्ता श्री विष्णु लुइँटेलविरुद्ध प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबारसमेत (रिट नं. ०७६-WO-०९३३) ।
- अधिवक्ता सोमप्रसाद लुइँटेलसमेत विरुद्ध प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय सिंहदरबार काठमाडौंसमेत (रिट नं.०७६-WO-०९४०) ।
- अधिवक्ता शैलेन्द्रप्रसाद हरिजनसमेत विरुद्ध प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसमेत (रिट नं. ०७-WO-०९) ।
- अधिवक्ता रोशनी पौडेलसमेत विरुद्ध प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को सचिवालय सिंहदरबार काठमाडौंसमेत (रिट नं.०७६-WO-०९६२) ।
- असङ्गठित क्षेत्रमा कार्यरत श्रमिक वर्ग तथा असहायहरूलाई उपलब्ध गराइने राहतसम्बन्धी मापदण्ड, २०७६, अर्थ मन्त्रालय, नेपाल सरकार ।
- कोभिड-१९ सम्बन्धी स्वास्थ्य क्षेत्रको प्रतिकार्य, २०७६, स्वास्थ्य मन्त्रालय, नेपाल सरकार ।
- कोरोना भाइरस रोग (कोभिड-१९) विश्व महामारीको समयमा प्रजनन, मातृ, नवजात शिशु तथा बालस्वास्थ्य सेवाको लागि अन्तरिम मार्गनिर्देशन, २०७७, स्वास्थ्य मन्त्रालय, नेपाल सरकार ।
- क्वारेन्टाइनमा रहेका व्यक्तिका लागि स्वास्थ्यसम्बन्धी व्यवस्था, स्वास्थ्य मन्त्रालय, नेपाल सरकार ।
- कोभिड-१९ महामारीविरुद्धको अभियान, अपाङ्गतासम्बन्धी सरोकारवालाहरूको लागि मार्गनिर्देशन, २०७७, महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय, नेपाल सरकार ।

कोरोना भाइरस सङ्क्रमणबाट महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा ज्येष्ठ नागरिकहरूमा परेको र पर्न सक्ने असरहरूको बारेमा सुधार तथा सम्बोधन गर्न र सामाजिक सङ्घसंस्था परिचालन गर्ने सम्बन्धी कार्ययोजना, २०७७, महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय, नेपाल सरकार

कोभिड-१९ महामारीविरुद्धको अभियानमा अपाङ्गतासम्बन्धी सरोकारवालाहरूको लागि मार्गनिर्देशन, २०७७, महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय, नेपाल सरकार ।

कोरोना भाइरस (कोभिड-१९) नियन्त्रण, उपचार तथा विशेष संरक्षणसँग सम्बन्धित नेपाल सरकारद्वारा जारी निर्देशिका कार्ययोजना तथा मापदण्डका सम्बन्धमा तयार पारिएको जानकारी पुस्तिका, न्याय तथा अधिकार संस्था (जुरी नेपाल), ललितपुर, जेष्ठ, २०७७ ।

जनहित संरक्षण मञ्चको तर्फबाट आफ्नो हकमासमेत बरिष्ठ अधिवक्ता प्रकाशमणी शर्मासमेत विरुद्ध प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबार, काठमाडौं (रिट नं.०७६-WO-०९३८) ।